

De nordiske land og Folkeforbundet

Av Statsråd Johan E. Mellbye

For en del år tilbake — jeg tror det var i 1927, mens jeg ennå var medlem av stortinget — var jeg et besøk ute på Skougum hos vår landskjente daværende minister i Paris Fr. Wedel-Jarlsberg. Jeg vilde gjerne ha litt opplysning om våre traktater med vinlandene, og noen bedre til å gi denne underretning kunde jo ikke tenkes, for det var nettopp han som hadde vært forhandleren. Talen kom da også inn på Folkenes Forbund og Norges oppgave og representasjonen der. Nu skal jeg ikke legge skjul på, at jeg fra begynnelsen av hadde stått ganske tvilende overfor verdien av vår deltagelse der, idet dette forbund bl. a. etter min mening altfor meget vilde komme til å bære preget av å være et seierherrenes forbund til betryggelse av det status quo som krigen hadde skapt, og av liten eller mindre interesse for de små land. Siden fikk jeg jo forståelsen av at der dog gjennom denne sammenslutning også kunde nåes meget av verdi for menneskeheten, og at en del av de ideer som lå til grunn for dannelsen, til sine tider kunde realiseres, således som f. eks. gjennom Nansens arbeide for flyktningene.

Men tilbake til min samtale med minister Wedel.

«Jeg tror imidlertid», sa han til mig, «at også en liten nasjon som den norske, kan ha sin store misjon der nede». — «På hvad måte da?» spurte jeg. — «Jo, de små land kan gjøre de store land og ved også freden og forståelsen i verden mange tjenester der nede. De store land ser De, er som store kolosser. Det er ikke så lett for dem å røre på sig, enhver bevegelse av dem setter bølger og uro i verdenshavet, og de har tusen hensyn å ta. Her kan et lite folk gjennom sine representanter gjøre de store folk virkelige tjenester, virke formidlende».

Disse ord fra den gamle erfarne diplomat, falt mig i tankene nettopp under den verdenssituasjon vi nu oplever. Det er riktig dette: det er stormaktsspill, og det er noe opvækkende i at fordi vi nu engang er medlem av Folkeforbundet, skal vi være part i et spill som kanskje til sist ikke vil gavne noen, men eventuelt kommer til å berøve vår strevsomme og prektige fiskerbefolkning et gammelt, godt innarbeidet avsetningsmarked.

Er forøvrig ikke situasjonen noenlunde slik som vår gamle minister skisserte den?: To

ke forsvarer av Folkeforbundets prinsipper. Det har verdens største koloniområde, og det har gjennom tidene også vist sig som den makt der ikke bare har hatt makten, men også evnen til å kolonisere. Ved dets side står den Frankrike, og næsten 40 nasjoner er det visst som har gått med på sanksjonene.

Italia står alene, men det står visst ikke uten sympati. Der er et annet mektig rike, Tyskland, som med sitt store befolkningsoverskudd ser sig om etter de kolonier det mistet ved Versaillesfreden.

Skulde det under disse forhold, der rummer så megen fare for freden og fremtiden i verden, være aldeles utenkelig at en appell til det britiske folk fra en eller flere av de små nasjoner kunde føre frem? Vi her oppe i Norden har gjennom tidene lært å sette verd på to store egenskaper hos dette folk, den ene er den storsinnethet som det ofte har vist, den annen er den merkelige «common sense» som også nesten som regel, har kjennetegnet dets indre og ytre politikk.

Skulde det være utenkelig at der fra Norge eller helst fra de 4 nordiske land i fellesskap gjennom deres representanter i Genf kunde utgå det spørsmål til England, om det ikke for fredens og fremtidens skyld i verden, vilde være riktig å løfte disse overordentlig omtalige og viktige spørsmål op på et ennå høiere og bredere plan?

Skulde det være en utopi, en vakker drøm å tenke sig, at det britiske rike, som har så store utviklingsområder rundt om i verden, kunde gi det lysende eksempel på høisinn, at det vilde arbeide for at Tyskland fikk tilbake de kolonier i Afrika som det tapte ved Versaillesfreden, og at det videre, kanskje i samarbeide med Frankrike, kunde åpnes områder i Afrika for italiensk innvandring og bosetning under Folkeforbundets kontroll? Jeg tenker ikke her på Etiopia, det er et spørsmål for sig selv, men oppgjøret her kunde da kanskje falle lettere.

Man vil svare mig, og jeg sy-

nes allerede jeg hører de gamle erfarne folkeforbundspolitikere si dette: «Men dette er jo helt naivt, bare fantastier» Javel, gjerne det. Men det er imellem at man har lyst til å tenke høit. Og dette var iallfall mine tanker ved årsskiftet. Og jeg vilde gjerne bidra til at vi selv, vi menige folk, hver for oss, tenkte over disse spørsmål.

En sådan henvendelse, som nevnt, kunde ikke utgå fra noen stormakt. Der kunde alltid tenkes at egeninteressene lå bak. Men den kunde komme fra ett eller flere av de små land i verden, hvis eneste interesse her er å søke verdensfreden bevart og bane vei for den fred på jorden og velbehagelighet blandt menneskene som jo også er Folkeforbundets høie mål.

Og vi her oppe i Norden — jeg tenker da fortrinsvis på Norge og Sverige — har dog det moralske grunnlag å stå på, at vi kan vise hen på unionsoplosningen i 1905, den måte det spørsmål blev løst på, og den fred og det vennskap den skapte mellom de to broderfolk.

30. desember 1935.

Johan E. Mellbye.

Disse ord fra den gamle erfarne diplomat, falt mig i tankene nettopp under den verdenssituasjon vi nu oplever. Det er riktig dette: det er stormaktsspill, og det er noe opvækkende i at fordi vi nu engang er medlem av Folkeforbundet, skal vi være part i et spill som kanskje til sist ikke vil gavne noen, men eventuelt kommer til å berøve vår strevsomme og prektige fiskerbefolkning et gammelt, godt innarbeidet avsetningsmarked.

Er forøvrig ikke situasjonen noenlunde slik som vår gamle minister skisserte den?: To stormakter, væbnet til tennene, står overfor hinannen. Den ene nyskapt, dristig, offervillig, med en diktator i spissen, som sammen med sitt folk atter vil løfte Cæsars toga. Den annen, verdensimperiet, vårt største kolonirike, støttet til og hevdende Folkeforbundets pakt.

Hvad er stridens egentlige kjerne? Det er jo den at Italia under sin sterke utvikling søker et kolonirike, hvor det kan anbringe sitt befolkningsoverskudd, samtidig som det drømmer om atter å gjøre Middelhavet til et «mare nostrum». Det mener, at det ved oppgjøret etter krigen blev tilsidesatt for andre, og at de løfter som blev gitt, ikke er blitt oppfylt.

På den annen side står altså det britiske rike, som den ster-